

El Grafoanalista Forense en la actualitat

FRANCISCO VIÑALS CARRERA* - MARILUZ PUENTE BALSELLS**

Directors del Màster en Grafoanàlisi

Directors del Màster en Criminalística

EPSI-UAB

1.-INTRODUCCIÓ

La Grafoanàlisi és actualment una destacada especialitat d'utilització forense a manera d'instrument d'examen de la personalitat, estat anímic, o en la seva interdisciplinarietat grafopatològica, de determinades alteracions o anomalies que són per als experts degudament capacitats, objecte del corresponent dictamen a instància judicial.

Aquesta disciplina suposa un instrument de vegades definitiu per a l'assessorament judicial ja que facilita l'estudi de la personalitat als plantejaments o qüestions objectives i concretes formulades pel jutge a fi que aquest pugui prendre la decisió més oportuna respecte a drets o obligacions pel grau de responsabilitat que pugui deduir-se de l'estat psicofísic de l'analitzat.

Ha de tenir-se en compte que el perit en Grafoanàlisi haurà de recaptar la suficient informació i material gràfic per obtenir la necessària fiabilitat en els resultats (comparació de diversos escrits de temps i circumstàncies diferents, dades relatives a l'analitzat: edat, sexe, nivell cultural, circumstàncies familiars-socials, etc.).

Els primers casos que recordem d'aquest ús grafoanalític en la Justícia van ser arran de notes manuscrites de persones que s'havien suïcidat, però després han tingut gran rellevància sobretot en els Jutjats de Família i en els de Violència de Gènere o violència domèstica, en casos de desavinences matrimonials, verificació de tendències agressives o presumptes maltractaments; també en immaduresa o comportaments perjudicials per a l'educació dels fills, etc.

També es desenvolupa una interessant matèria interdisciplinària on l'important és captar l'estat anímic i de convicció sobre expressions escrites dins d'un context, amb aplicació de la Grafologia Emocional, així com la interrelació sociolingüística en altres casos per a la verificació de la veritable autoria ideològica d'un comunicat escrit.

L'èxit de les tècniques grafopsicològiques és que no es necessita tenir a l'examinat davant, la qual cosa suposa un gran avantatge respecte als test, però això comporta una major responsabilitat per part del perit Grafoanalista o en grafopsicologia, en primer lloc, a més de disposar de la capacitat bàsica necessària per a l'exercici professional ha de conèixer a fons l'especialitat, no és suficient ser psiquiatra, psicoterapeuta, metge, antropòleg, criminalista, o d'una professió homòloga dins de

les ciències humanes, és molt convenient seguir estudis específics a la Universitat (p.ej: postgrau de Grafoanalista Forense -peritatge grafopsicològic- de la Universitat Autònoma de Barcelona, Escola de Prevenció i Seguretat Integral – Escola de Postgrau) i en segon lloc comprometre's a l'observació meticulosa d'un codi deontològic com el que s'exigeix a tots els membres de l'Agrupació de Grafoanalistes Consultius que així mateix forma part de l'ICG en el control deontològic i de qualitat i també de l'ADEG (federació deontològica internacional).

2.-LA GRAFOANÀLISI COM A DISCIPLINA CIENTÍFICA

En el procés grafopsicològic es poden distingir tres fases: descriptiva, interpretativa, i de validació:

2.1.- Fase descriptiva: Consisteix en l'enumeració de les característiques referents a la configuració grafoescriptural del signe gràfic, o el que és el mateix, relació de peculiaritats del traç personal, singular i identificatiu de les lletres (grafisme) propi de cada persona.

2.2.- Fase interpretativa: És la fase més complexa, i tracta sobre els instruments aplicats a l'explicació psicofisiològica del perfil gràfic del que escriu, condensat en la descripció grafonòmica. O sigui, en base a la específica combinació d'aspectes i subaspectes gràfics, s'atorga un significat psicofísic, psíquic ó de personalitat, a una manera personal de traçar el grafisme.

La interpretació grafològica s'assenta, en línies generals, sobre dues grans categories netament diferenciades entre si:

a) Somàtica: Les dades físiques aportades per la neurofisiologia, són objectives, doncs són tangibles, i quantificables mitjançant diversos aparells: acceleròmetre (per mesurar el tremolor), "cinemómetro" (velocitat escriptural), motors per a la rigidesa, posturògrafs, aparells digitalitzats que determinin el temps de reacció, "esfigmodinamómetro" (la força del pols), polsímetre (la freqüència del pols). És una informació incontestable. La perícia cal·ligràfica es nodreix gairebé exclusivament d'ells, per això gaudeix de major consideració social i acadèmica dins les especialitats.

b) Simbòlica: Els elements d'interpretació procedeixen de l'aplicació del coneixement simbòlic, a saber, simbolisme de l'espai, de la zona, i de la forma -analogies-, en contraposició a la categoria física (biològica) anterior, són dades psicològiques, de consideració més subjectiva, no tan fàcilment mesurables, que procedeixen del subconscient.

2.3.- Fase validativa: Verifica els resultats obtinguts a partir de protocols de validació científica: a) Experimentació: Estudi de les influències endògenes –malalties- i exògenes -canvis climàtics, suport, útils- en els grafismes; b) Estudis correlatius amb proves mèdiques, psicològiques (tests), historial del subjecte; c) Tractaments estadístics refinats; d) Proves d'assaig, etc.

Per l'anterior, podem afirmar que la grafologia és una ciència, entesa aquesta com un conjunt de coneixements sistemàtics obtinguts a partir d'una metodologia rigorosa, ja que la identificació de les manifestacions gràfiques amb els seus continguts mèdic, psicològic, criminològic, etc, es realitzen en funció de criteris precisos, al marge d'impressions intuïtives i més enllà de l'observació directa.

(Puente i Viñals, 2010, Serraticce i Habib, 1997)

3.-PARÀMETRES BÀSICS DE LA GRAFOANÀLISI

3.1.-Aspectes grafonòmics

Ordre espacial, dimensió, pressió, forma, rapidesa-velocitat, direcció de les línies, inclinació de les lletres, continuïtat. Així com particularismes gràfics característics «Gestos-tipus» , i la signatura-

rúbrica. Segons el tipus d'escola es configuren en -Gèneres- i -Espècies-, -Aspectes- i -Subaspectes-, etc.

Aquest sistema és el que defineix el mètode grafonòmic, terme encunyat per Edmond-Solange Pellat per referir-se a l'estudi dels fenòmens gràfics en si mateixos. És el sistema grafològic pel qual es descriuen i classifiquen els elements gràfics dins de cada aspecte i subaspecte (gènere i espècies), s'extreuen les dominants i subdominants així com els gestos-tipus, amb especial consideració de l'ona gràfica o manera en què s'executa el moviment en relació a l'espai-temps per individualitzar les característiques personals del grafisme obtenint així les peculiaritats del ritme personal i els elements més intrínsecs que li diferencien dels altres. Per a l'aplicació grafonòmica cal tenir en compte la morfologia i els mòduls:

(Vels, 2001, 1991, Crépieux-Jamin, 1933)

3.2.-Mecanisme fisiològic del gest gràfic

Extensió: d'a baix a a dalt

Flexió: d'a dalt a a baix

Abducció: d'esquerra a dreta

Aducció: de dreta a esquerra

Traç: qualsevol dels recorreguts de l'útil escriptor realitzat d'un sol impuls

Ple: tot traç descendent per moviment de flexió (normalment de major calibre que el perfil)

Perfil: tot traç ascendent d'extensió (normalment d'inferior calibre que el ple)

Eix geotròpic superior: traç perifèric que aborda la zona superior (p. ex.: l, t, h.)

Eix geotròpic inferior: traç perifèric que aborda la zona inferior (p. ex.: p, g, j)

(Vels, 2001, 1991)

3.3.-Mòduls

Ordre espacial: Distància entre lletra i lletra en una mateixa paraula: un oval (escola italiana), setanta per cent de la seva altura (Vels). Distància entre paraules: Tres a quatre ovals (escola italiana), mesura d'una "m" (Vels); cal tenir present que: a major velocitat major distància cal aplicar. Distància entre línies: De tres a quatre vegades l'altura de la zona de minúscules. Proporcions: parts secundàries de les majúscules no superiors a un terç de les parts essencials. Eixos geotròpics: Tres vegades l'altura del cos de la zona mitjana o zona de minúscules. Marges (orientatius): Superior a 30 mm de la vora del foli, esquerre: 25 a 35 mm de la vora esquerra, dret: aproximadament de 5 a 10 mm. de la vora dreta.

Dimensió: L'altura normal o mitjana: 2'5 a 3 mm, sent petita la menor de 2'5 mm i gran superior a 3 mm. (es calculen els mil·límetres per l'eix vertical imaginari que divideix la lletra). Altura de les lletres: aproximadament de tres a quatre vegades l'altura del cos mitjà o zona de minúscules. Ample de lletres minúscules: el vuitanta per cent de la seva altura aproximadament.

Pressió: És variable, però en els plens o moviments de flexió no és inferior a 3/5 mm, ni superior a 3/4 de mm.

Forma: S'aplica el model de la cal·ligrafia del com procedeix el grafisme, per exemple: Cal·ligrafies espanyoles, italianes, franceses, angleses, alemanyes, etc. Mòdul d'orientació en la direcció lineal: Línies horitzontals amb fluctuacions molt lleugeres, és a dir, sense rigidesa lineal però tampoc aconseguint la sinuositat.

Velocitat: En persones de cultura mitjana: de 130 a 150 lletres per minut. Cultura superior: més de 150 lletres per minut.

Orientació:

Direcció linial: Horitzontal flexible **Inclinació:** Entre 85 i 95 graus.

Continuïtat: En la cohesió: Escriptura Agrupada. En la Regularitat: Escriptura lleugerament desigual. En la Abreacció: Aproximadament el 60 per cent de signes oberts. Freqüència: no monòtona, ni massa regular, és a dir, amb una marxa entre rítmica i cadenciada, constant o sense desigualtats xocants.

(Vels, 2001, 1991)

4.-LA GRAFOANÀLISI COM A MÈTODE CIENTÍFIC EN EL RECONeixEMENT I INTERPRETACIÓ DE PERSONALITAT PEL GRAFISME

4.1.-El terme de Grafoanàlisi a Espanya

Grafoanàlisi a Espanya caracteritza la metodologia de l'escola espanyola fundada per Augusto Vels i complementada per Viñals i Puente, si bé és també un terme genèric, moltes vegades utilitzat com a sinònim de Grafologia o de Grafopsicologia. El Grafoanalista pretén distanciar-se de la grafologia poc seriosa donant garantia d'utilització d'una metodologia científica en els seus estudis. Seguidament exposem el mètode clàssic creat per Augusto Vels i la seva derivació avançada creada pels autors i que s'utilitza actualment.

4.2.-Mètode de Grafoanàlisi clàssic

Mètode científic adoptat per l'escola espanyola de grafologia fundada pel Prof. Augusto Vels que així mateix va crear l'Agrupació de Grafoanalistes Consultius, consistent en un sistema de valoració de les característiques gràfiques classificades en aspectes i subaspectes, per tal que una vegada se han valorat les puntuacions de les dominants i subdominants s'obtingui el percentil de la predominant de temperament hipocràtic de Periot (revalidat pels estudis amb neurotransmissors per Cloninger i Sven), la combinació caracterològica de Heymans-Le Senne, l'actitud vital i funció psíquica de Jung. Els que subscriuen han continuat amb aquesta escola actualitzant-la amb la incorporació d'una caracterologia derivada de l'Anàlisi Transaccional d'Eric Berne, amb l'aportació del percentil tipològic d'aquesta classificació prèvia valoració de les característiques gràfiques de qualsevol manuscrit, amb el reconeixement de les autoritats acadèmiques que l'han convertit en una de les principals matèries de l'especialització universitària de Grafoanalista Forense -peritatge grafopsicològic- (Escola de Prevenció i Seguretat Integral – Escola de Postgrau, Universitat Autònoma de Barcelona). Tots dos sistemes són complementaris i estan informatitzats, gràcies a això una vegada puntuades les dominants i subdominants els percentils apareixen automàticament.

(Puente i Viñals, 2010, Viñals i Puente 2006, 2003, 2001, 1999)

4.3.-Sistema de Grafoanàlisi de Viñals i Puente

El sistema Grafoanàlisi Transaccional que vam crear fa més de dues dècades, és la tècnica que més èxits ens ha proporcionat dins de la Grafologia científica. En 1980 quan encara estàvem perfilant cada tipus amb les seves correlacions grafològiques, les Escoles de directius ja ens requerien per impartir conferències; a més d'un fulgurant èxit en la presentació d'informes de personalitat, hem anat formant a psicòlegs de les més importants empreses de consultoria psicològica.

El mètode Grafoanàlisi Transaccional té l'avantatge que valorant els paràmetres segons les dominants i subdominants s'obté el percentil i combinacions dels nou tipus del –AT- que és una tipologia actual i comprensible per a la seva aplicació pràctica.

És actualment el que interrelaciona l'AT (Anàlisi Transaccional) amb la Caracterologia (Heymans-

Le Senne), l'Eneagrama i la Predisposició de trastorn de personalitat (Millon), podent obtenir-se el percentil dels nou tipus.

(Viñals i Puente 2006, 2003, 2001, 1999)

4.4.-La Grafoanàlisi integradora de l'Escoles Francesa, Alemanya i Italiana de la grafologia científica

Encara que el Quadre del Mètode Grafoanàlisi Transaccional té una base a l'Escola Francesa per la manera de classificar els Gèneres i Espècies, incorpora els conceptes complementaris de l'Escola Italiana (Moretiana) així com els de l'Escola Alemanya. Quan en l'Ordre global de la pàgina ens fixem en l'ambient gràfic general, d'alguna manera estem aplicant part del concepte alemany d'equilibri entre: moviment, forma i espai, conceptes diferenciables segons l'aportació de Heiss:

- **Moviment:** Abasta el que nosaltres incloem en els aspectes o gèneres "Pressió", "Forma", "Velocitat", "Cohesió", denota el més temperamental, la força psicofísica (temperament, emocions, estats d'ànim, motivacions bàsiques).

- **Forma:** És la forma en el sentit "estètic" (originalitat-llegibilitat) amb algunes interrelacions amb altres aspectes com p. ex.: la continuïtat; es relaciona amb el procés conscient de la informació i cultura, la forma comportamental.

- **Espai:** L' "Ordre espacial" (proporcionalitat, triple distància de l'Escola Italiana: interlínea, interparaula i interlletra), la "Dimensió" (inclosa per alguns autors alemanys), la direcció de les línies", la "inclinació", té a veure amb l'adaptació al mitjà, integració, organització, relació espai interior o propi - espai exterior o dels altres.

L'Antropologia cultural ens ajuda a explicar les diferents percepcions segons els contextos socials, l'extraordinari és que si examinem un manuscrit realitzat per un bon grafòleg alemany i un bon grafòleg francès, italià o espanyol, arribarem a les mateixes conclusions. Cada Escola igual que les seves denominacions, té la seva forma específica de classificar, doncs com ja hem dit, cada cultura té el seu llenguatge i forma d'expressió, però insistim, no és més que una altra manera de denominar o classificar. Entre els propis alemanys s'ha discutit i se segueix discutint sobre si és o no adequada aquesta forma de dividir els aspectes. Roda Wieser va criticar molt durament a Heiss i seguidors com Gross per aquestes divisions, argumentant que s'allunyaven del concepte klagesià i no portaven a captar precisament el Formniveau; alguns veuen el formniveau en la combinació adequada del Moviment, la Forma i l'Espai, però per Klages l'harmonia gràfica la denomina Ritme de Periodicitat, aquest concepte és equivalent a l'Harmonia de Crepieux-Jamin i a la desigual metòdicament de Moretti, indica que han d'existir desigualtats o variacions en els paràmetres gràfics, però compensats, això és, que es van reequilibrant en l'escrit (petites desigualtats en la dimensió que es compensen, elasticitat que fa que l'escrit no sigui rígid ni fluix, petites oscil·lacions en la inclinació, en la direcció linial, formes diferents en la realització o en el colligament però sense ser xocants, sinó més aviat practicades per poder executar els moviments amb major efectivitat, això és, per aconseguir una millor simplificació. El Formniveau suposa a més d'un suficient nivell d'harmonització, una força vital i expansiva pròpia del temperament Sanguini o "Nen Lliure" positiu (AT), per tant predomina el Moviment com a força creativa per excel·lència, però amb un nivell de Forma i d'Espai superiors i adequats a aquest moviment, per tant, una escriptura pot tenir un fort formniveau, però no significa que adquireixi el màxim nivell d'harmonia, una altra escriptura pot no tenir un elevat grau de formniveau però pot ser encara més harmònica ja que se sacrifica el predomini de Moviment per una compensació o equilibri perfecte entre Moviment, Forma i Espai.

Amb les tipologies caracterològiques passa pràcticament el mateix, ja havíem apreciat correlacions interessants entre la Grafoanàlisi clàssica de Vels i els temperaments moretians. Ara amb el nostre sistema avançat de Grafoanàlisi Transaccional existeix una clara correlació amb l'Eneagrama i també amb els tipus "normals" dins de cada tendència a trastorn segons Millon. Respecte als Graus de Tensió-Duresa de Pophal, és possible també una correlació de la següent forma:

Grau I: (Amorf-Indolent) tendència a Nen Adaptat Submís
Grau II: (Sanguini) tendència a Nen Lliure
Grau III: (Limfàtic-Sanguini) tendència a Pare Nutritiu amb Adult
Grau IVa: (Bilios) tendència a Pare Crític
Grau IVb: (Bilios-Nerviós) tendència a Nen Adaptat Rebel
Grau V: (Grafopatologia)

(Viñals i Puente, 2010, Pophal, 1990, Mueller i Enskat, 1973, Heiss 1966, Pfanne, 1961, Knobloch, 1950)

4.5.-Protocol per a la realització d'una Grafoanàlisi

-Dades necessàries per procedir a l'anàlisi:

a-Edat de l'analitzat

b-Sexe

c-Nivell Social-cultural

d- Informació sobre la mà amb la qual escriu i circumstàncies que poguessin alterar el grafisme (malaltia, situació o circumstàncies psicofísiques especials o anormals). Serratrice i Habib descriuen com a forma habitual de subjecció de l'instrument, la col·locació de l'instrument entre la part tova i flexible del polze i de l'índex i la cara interna de la tercera falange del dit mitjà, recolzat en el primer espai intermetacarpia, perquè la mà es trobi per sota de la línia, i produeixi un angle de 45° entre l'instrument amb la fulla. Una sujecció errònia, ja sigui curta, vertical, o llarga ocasiona un traçat poc ferm i en ocasions il·legible motivat per un suport insuficient.

-Material gràfic precís per a l'estudi:

a- *Quantitat del material gràfic*, és convenient disposar de diversos documents per observar la constància o variabilitat, fins i tot possibles fallades de l'útil inscriptor, etc. Com a mínim és aconsellable unes quinze línies i firma.

b- *Qualitat*, com més espontani siguin molt millor (l'escriptura realitzada expressament per ser personalitzada acostuma a perdre espontaneïtat, en aquest cas és preferible dictar un text a l'analitzat).

-Seguidament es procedirà a la valoració dels paràmetres gràfics atenent al quadre de la Grafoanàlisi. Les característiques dominants de 6 a 10 punts i les subdominants entre 3 i 5. No és necessari puntuar en tots els requadres, aquest sistema està preparat per puntuar el destacable (per al càlcul grafonòmic poden fer-se transparències dels mòduls de plantilla).

Ja obtingut el egograma o tant per cent de tipus caracterològic (nou exterioritzacions del Jo) procedim a elaborar el perfil o retrat de personalitat, distingint tres apartats:

- Característiques psicosomàtiques: (Psicobiologia i Temperament)
- Característiques volitiu-morals: (Caràcter)
- Característiques Intel·lectuals i Mentals.

Anirem contrastant cada dominant gràfica amb la predominant caracterològica i realitzarem una síntesi dels punts en comú que anirem distribuint en cadascun dels apartats segons es tracti de peculiaritats de tipus: psicofísic (p.i.: força, activitat, expansió), caràcter (p.e.: voluntat, sociabilitat, espontaneïtat, honestat) o mental (p.e.: intuïció, percepció, pensament teòric, pràctic, imaginació). Abans de completar l'esborrany, ens assegurarem de verificar que no apareguin contradiccions, en tot cas han d'explicar-se adequadament (p.e.: en cas d'elements xocants de tipus neuròtic).

En la confecció de l'estudi es tindrà en compte l'orientació (si es tracta d'un estudi simplement de

personalitat, d'orientació familiar, de selecció de personal, informe de tipus clínic per a altres professionals, etc.)

(Vels, 2001, 1994, 1991, Viñals i Puente 2006, 2003, 2001, 1999)

4.6.- Paràmetres del Mètode Grafoanàlisi Transaccional

Seguidament exposem els paràmetres generals del mètode Grafoanàlisi Transaccional:

ORDRE ESPACIAL

ORGANITZACIÓ GLOBAL

Organitzada (composició adequada entre allò escrit i allò no escrit o espai blanc)

Inorganitzada (desequilibri de la composició global)

Proporcionada o sòbria

Desproporcionada (arriçada o inflada)

Eix vertical (predomini de traços verticals)

Eix horitzontal (predomini de traços horitzontals)

Cilíndrica (predomini de zona mitjana i corba)

Ordenada (molt cuidada en situació de paraules, línies, punts i a part, etc.)

Desordenada Il·legible Inacabada o paraules i lletres saltades

Suspensa (traços finals inhibits)

Moguda (predomini moviment sobre forma)

Estàtica forma (predomini forma sobre mov.)

DISTRIBUCIÓ DE L'ESPAI

Clara (ben espaiada, llegible i proporcionada)

Confusa (línies barrejades, astes o pals descendents trepitgen)

Espaiada interlínia

Concentrada línies

Espaiada interparaules

Distància insuficient entre paraules (<m)

Espaiada interlletres (extensa)

Atapeïda interlletra (lletres molt juntes)

Adossada (lletres contigües enganxades)

Talls, xemeneies, bosses d'espai

Excessos a l'espaiat o zones blanques

DISPOSICIÓ DE MARGES

Marges rígids (rectes, com d'impremta)

Marges regulars (adequats, amb flexibilitat)

Marges irregulars (especialment l'esquerre)

Marge esquerre ample o s'eixampla

Marge esquerre petit o s'estreny amb

marge dret ample o que s'eisampla

Sense marge (el text envaeix tot l'espai)

Marges excessius

DIMENSÍO

Gran (zona mitjana entre 3,5 i 4,5 mm.)

Gegant (mides excessives respecte al suport)

Mitjana (zona mitjana entre 2,5 i 3,5 mm.)

Petita (zona mitjana entre 1,5 i 2,5 mm.)

Microscòpica (<1,5 mm.)

Alta (sobrealçada en zona mitjana)

Sobrealçada (allargament pals

ascendents/descendents)

Rebaixada (escurçament pals)

Creixent (augmentant mida cap a final de paraula)

Gladiolada (decreixent)

Uniforme (mides iguals sense fluctuació)

Mida desigual (entre gran i petita)

Ampla (lletres més amples que altes)

Atapeïda (com l'alta però en petita)

PRESSIÓ

TENSIÓ

Ferma (tensa, al revés de fluixa)
Ferma suau (corba)
Ferma dura (angle)
Tensa rígida angulosa aguda (en "serra" tallant)
Fluixa/tova
Vacil·lant
Astes o pals ascendents còncaus a la dreta "(
Astes o pals ascendents convexos a la dreta ")"
Contorsionada (torsions)
Tremolosa

PROFUNDITAT

Profunda o marcada (prem, deixa solc)
Superficial (no prem sobre paper)
Pressió desigual
Brisada (trencaments)

CALIBRE (Pes)

Marca gruixuda (>0,5 mm en plens)
Lleugera (<0,5 mm en plens)
Neta (contorns precisos i nets)
Empastada (grumulosa, pastosa)
Congestionada (tacada, òvals cegats)
Acerada (finals de traç en punta d'agulla)
Acerada en traços verticals descendents
Massiva (finals de traç en maça)
Fusiforme (augmentos locals d'entintatge)
Desplaçada (carrega en perfils i alleugereix en plens)
Desplaçada i carrega en diagonal ascendent
Augments bruscos de gruix

FORMA

ESTRUCTURA

Infantil
Cal·ligràfica
Tipogràfica
Rodona
Arrodonida
Semiangulosa
Angulosa
Aguda tensa en "serra" (tallant amb pressió)
Senzilla (sòbria sense ornaments)
Ornada (amb ornaments)
Simplificada (estructural)
Complicada
Artificial (dibuixada, meditada, alentida)
Arcada (formes en arc)
Filiforme (horitzontal en forma de fil)
Buclada (òvals i grammes amb bucles)
Majúscula en tot el text (habitualment)
Interversió (barreja maj. amb minúscules)

COLLIGAMENT

Col·ligament garlanda oval
Col·ligament garlanda rodona
Col·ligament amb/en arc
Col·ligament diagonal ascendent
Col·ligament variable ("aleatori/capritxós")
Col·ligament en bucle o llaç
Col·ligament filiforme (fil horitzontal)

ESTÈTICA

Estètica (construcció agradable)
Vulgar (convencional, tosca, baix nivell)
Amb impressió de relleu

VELOCITAT O RAPIDESA

Lenta (<120 lletres min.)
Pausada (>120<150 lletres min.)
Ràpida (>150 lletres min.)
Llançada o precipitada
Inhibida
Alentida o refrenada

ORIENTACIÓ

DIRECCIÓ DE LÍNIES

Horitzontal rectilínia (palal·lela a marge sup./inf.)
Horitzontal flexible
Ascendent
Molt ascendent (>6°)
Descendent
Molt descendent
Sinuosa o serpentina
Rígida (com d'impremta)
"a salts" o *scattante* (lletres salten a la paraula)
Linealitat desigual lleugera
Linealitat desigual pronunciada
INCLINACIÓ LLETRES
Inclinació dextrogira lleugera (60° a 85°)
Inclinació dextrogira pronunciada (<60°)
Vertical (entre 85° i 95°)
Invertida (levogira o sinistrogira) (>95°)
Oscil·lant flexible (petites oscilacions no xocants)
Inclinació vacil·lant (insegura)
Inclinació rígida (paral·lela)
Inclinació desigual contraposada "contorta" (canvi

ABREACCIÓ (obertura/tancament òvals)

Tancada
Doble tancament/bucle
Oberta dreta/a dalt
Oberta a baix
Abreacció variable
Oberta esquerre

COHESIÓ

Lligada
Deslligada
Agrupada (grups de 2 o 3 lletres)
Cohesió desigual
Combinada (connexions originals)
Fragmentada (lletres dividides o partides)
Reenganxada (enllaç en 2 temps)
Adossada (lletres enganxades)

CONTINUÏTAT

Monòtona
Estable
Inestable
Cadenciada (lleugerament –desigual- metòdicament)
Rítmica (desigual metòdicament –pronunciada-)
Vacil·lant
Retocada (retocs de clarificació)
Variable (canvi d'estil en escrits diferents)

G.T. (GESTOS TIPUS):

RISSOS

Ris de la independència
Ris de la inseguretat material
Ris del materialisme
Ris de la fixació d'idees
Ris del subjectivisme
Ris de la vanitat
Ris de la descaradura
Ris de l'ocultació
"r" minúscula en "R" majúscula
Arpons i ganxos

PUNTUACIÓ

Puntuació molt precisa
Puntuació absent
Puntuació connectada a la lletra següent
Puntuació avançada
Puntuació endarrerida
Puntuació en cercle
Puntuació en accent
Puntuació excessiva (a l'escrit)

BARRES DE " t "

Travessers de "t" molt precisos
Travessers de "t" absents
Travessers de "t" connectats amb la lletra següent
Travessers de "t" avançats
Travessers de "t" endarrerits
Travessers de "t" alts
Travessers de "t" a mitjana alçada
Travessers de "t" baixos
Travessers de "t" en llaç
Travessers de "t" en cop de sabre
Travessers de "t" en diagonal ascendent
Travessers de "t" descendents o caiguts
Travessers de "t" en ombrel·la
Travessers de "t" en "u"
Travessers de "t" desiguals
Travessers de "t" curts
Travessers de "t" llargs

ASTES O PALS DESCENDENTS ("*Jambes*", peus)

Astes o pals descendents llargs
Astes o pals descendents curts
Ast. o pals curts + pres. desplaçada+trets diagonal ascendent
Astes o pals descendents rodons
Astes o pals descendents regressius (desviament esquerre)
Astes o pals descendents triangulars
Astes o pals descendents en "8" de guarisme
Astes o pals descendents recoberts
Astes o pals descendents còncaus a la dreta "("
Astes o pals descendents convexos a la dreta ")"

ASTES O PALS ASCENDENTS ("*Hampes*" eixos sup.)

Astes, trets o pals en "ombrel·la" (corba que cubreix la següent en "ala de gallina")
Llançades en diagonal ascendent
Amb recorregut invers (inici des del punt final)

ÒVALS

Òvals amb angle a sota
Òvals amb angle a dalt
Deformats, trencats, alterats
Òvals protuberants
Òvals autopunxats

FIRMA

Nom propi sense cognoms
Traços verticals predominants
Envoltant
Complicada
Angle esquerra
Angle dreta
Illegible o evasiva
Amb tret diagonal ascendent
Ratlada
Simbòlica

(Viñals y Puente, 2009, 2003, 1999)

5.-INTERVENCIÓ FORENSE DEL PERIT GRAFOANALISTA

5.1.-Perfil del professional Grafoanalista

Les noves generacions de perits grafoanalistes o grafopsicòlegs acostumen a ser o bé facultatius o especialistes de les forces i cossos de la seguretat pública, o en el sector privat: psicòlegs, metges o criminòlegs que a més del seu treball habitual exerceixen aquesta especialitat de forma complementària.

A Espanya, on ha estat pionera la grafopsicologia, ha estat en l'Exèrcit, concretament en l'Estat Major i dins dels Grups Operatius d'Intel·ligència, sent un instrument molt rellevant en tot el procés de la Transició Espanyola (vegeu Anàlisi d'escrius i documents en els serveis secrets, Ed. Herder).

Actualment, deixant apart els serveis especials de la Forces i Cossos de la Seguretat Pública, els Cossos policials on més s'utilitza la Grafologia, sobretot per ajudar a altres unitats en les investigacions criminals, són el Cos de Mossos d'Esquadra, els especialistes dels quals del Àrea Central de Criminalística estan titulats en Peritatge Grafopsicològic per la UAB, igual que els especialistes de Documentoscopia i Grafística de l'Ertzaintza, la Policia Foral de Navarra i d'altres especialistes de la Guàrdia Civil.

(Viñals i Puente, 2003)

5.2.-Quan la Grafologia es converteix en Grafoanàlisi Forense

Qualsevol especialitat grafològica es converteix en judicial o forense si va a servir d'orientació en un procediment judicial; inclou des de l'anàlisi de característiques de valor criminològic en l'escriptura per a l'assessorament a la Justícia fins a la Perícia Cal·ligràfica, encara que aquesta mereix una dedicació independent ja que constitueix una autèntica disciplina interrelacionada amb la criminalística per a la identificació dels grafismes, distanciant-se en aquest sentit per abordar la interpretació psicològica (vegeu l'obra: *Perícia Cal·ligràfica Judicial, pràctica, casos i modelos*, Ed. Herder). Les especialitats de grafologia forense, resulta de gran interès per als juristes, metges, antropòlegs, psicòlegs, criminòlegs, pedagogs, formadors, assistents socials, mestres, oficials de justícia i de la policia.

Exposem alguns exemples dels casos més habituals en els quals els investigadors i la justícia recorren a les tècniques de la Grafoanàlisi:

Desaparició de persones

Actualment hi ha una gran sensibilitat social al nostre país per la desaparició de persones, especialment de nens i joves, davant aquest tipus de denúncia, un dels elements inicials que requereix l'investigador és escriptura del desaparegut que juntament amb les declaracions dels familiars i persones de l'entorn ajuda a verificar si podia o no existir una predisposició per desaparèixer per la seva pròpia voluntat o no..

Delinqüència juvenil

Com apunta P.J. Foglia, la importància de l'ambient o mitjà on es produeix el desenvolupament evolutiu del subjecte i l'herència familiar rebuda seran el primer pas per entrar de ple en l'anàlisi de les expressions de violència i agressivitat amb ajuda de la grafologia, així com la rigidesa i disharmonia o falta de ritme de base que ja s'aprecia en joves criminals.

Assetjament, Abús, Maltractaments

El procés interromput o anòmal per circumstàncies difícils, salut o per mals tractes dels progenitors

queda patent per les mostres d'escriptura on l'especialista pot observar els casos de maltractadors i abusadors infantils per mitjà d'indicadors gràfics d'alarma en relació a l'abús sexual infantil, violacions, maltractaments al cònjuge, etc. En *Psicodiagnòstico per l'escriptura* pàg., 177 pot observar-se una grafia extremadament angulosa d'un maltractador.

Presumptes homicidis

La grafologia forense a més de contribuir de forma definitiva en l'esclariment de casos d'assassinat, homicidi, terrorisme, etc. orienta en el profiling sobre aspectes de personalitat dels homicides i del criminals serials.

(Viñals i Puente, 2009)

5.3.-Investigacions judicials i policials d'ordre patològic

Si bé aquesta especialitat es va desenvolupar primer en els serveis secrets, tal com s'explica en l'obra: *Análisis de escritos y documentos en los servicios secretos*, actualment no hi ha una sola unitat d'elit policial que no se serveixi de la mateixa en suport a les seves investigacions, igual que des de fa dècades utilitzen els metges sobretot en dictaminar sobre notes suïcides.

Des del punt de vista estrictament judicial, les tècniques de la grafologia forense o judicial orienten en l'estudi de la personalitat als plantejaments o qüestions objectives i concretes formulades pel jutge a fi que aquest pugui prendre la decisió més oportuna respecte a drets o obligacions pel grau de responsabilitat que pugui deduir-se de l'estat psicofísic de l'analitzat, tenint en compte que el perit haurà de recaptar la suficient informació i material gràfic per obtenir la necessària fiabilitat en els resultats (comparació de diversos escrits de temps i circumstàncies diferents, dades relatives a l'analitzat: edat, sexe, nivell cultural, circumstàncies familiars-socials, etc.). A causa de la importància de la grafopatologia en els assumptes de valoració judicial ja que és habitual sol·licitar al perit en grafopsicologia un dictamen per valorar l'estat psicofísic quan algú ha perdut les seves capacitats ja sigui per accident (veure exemple de dictamen grafològic per a la demostració de seqüeles per accident, pàg. 118-119 de *Análisis de escritos y documentos en los servicios secretos*, Ed. Herder), ja sigui per malaltia, lesió, senilidad, etc. dediquem el capítol quatre per aprofundir en aquesta especialitat d'ús creixent en els Jutjats de Primera Instància i també socials.

Procediments judicials o especials en els quals pot designar-se Perit Grafoanalista o en Grafopsicologia:

1) Civil (Jutjats de Primera Instància, Jutjats de Família):

Procés matrimonial (p. ejem.: Anàlisi de notes manuscrites de l'altre progenitor o dels propis fills davant el dubte sobre possible perjudici en la cura i educació dels fills o simplement per demostrar la tendència violenta del cònjuge.

Exemples de Dictàmens:

-Exemple del cas d'un nen obligat a escriure un text de contingut contrari als seus veritables sentiments (Dictamen Grafopsicológico Emocional). Pàg. 330-335 *Perícia Caligràfica Judicial, pràctica, casos i modelos*, Viñals – Puente, Ed. Herder. 1ª reimpressió 2006

-Anàlisi de l'escriptura d'un marit amb tendències a la infidelitat contínua (l'informe grafopsicològic és aportat en casos com aquest com a complement a les altres proves recopilades pels detectius). Vegeu narcisisme amorós –*donjuanismo-“ en *Cap. 3 de *Grafología Criminal*, Ed. Herder 2009.

-Un altre cas de desconfiança en el matrimoni per presumpta infidelitat amb aplicació de la Prova de la veritat grafològica a la qual es va sotmetre voluntàriament l'esposa que assegurava que no havia quedat amb l'amic de l'espòs. Pàgs. 516-520 *Análisis de Escritos y Documentos en los servicios secretos*, Viñals – Puente, Ed. Herder, 2003.

Protocolització de Testament Hològraf (p. ejem.: Verificació de la coherència o alteracions del manuscrit del finat que poguessin indicar que no es trobava en plena capacitat o que l'escrit fos forçat)

Exemples de Dictàmens:

-Dictamen grafològic per a anul·lació de testament hològraf per la incoherència gràfica en l'escriptura i el seu desenvolupament en l'espai gràfic, demostrativa de les insuficients garanties en la intencionalitat-voluntat de l'autora en la plasmació del redactat. Pàg. 328-330 *Perícia Caligràfica Judicial, pràctica, casos i modelos*, Viñals – Puente, Ed. Herder. 1ª reimpressió 2006.

Procés sobre Capacitat de la Persona (p. ejem.: Dictamen sobre alteracions grafoescripturals demostratives d'incapacitat de la persona que escriu per administrar el seu patrimoni i dur a terme negocis o actuacions econòmiques.

Exemples de Dictàmens:

-El Dictamen grafopsicològic va anul·lar l'informe pericial caligràfic que se cenyia a identificar l'autoria, però el grafoanalista sense negar l'autoria va argumentar la falta de capacitat de la persona reflectida en el seu escrit. Pàgs. 339-340 *Perícia Caligràfica Judicial, pràctica, casos i modelos*, Viñals – Puente, Ed. Herder. 1ª reimpressió 2006

Judici Ordinari (p. ejem.: Anàlisi d'escrits que corroboren trets de personalitat i conductes en relació a la finalitat del litigi; habitualment: sobre competència deslleial, dret a l'honor, la intimitat, la pròpia imatge, la pròpia capacitat o voluntat, i específicament en reclamació de quantitat: p. ex.: Informe que presenta la companyia d'assegurances per demostrar que la capacitat grafoescriptural de l'assegurat és indicativa de frau davant l'al·legació que estava incapacitat per escriure, o al revés).

Exemples de Dictàmens:

-Demostració de seqüeles per accident (l'anàlisi grafoanalític cronològic de les mostres de la jove Isabel, abans i després de l'accident és tingut en compte pel jutge per valorar aquestes seqüeles en la reclamació de quantitat). Pag. 118-119 *Análisis de Escritos y Documentos en los servicios secretos*, Viñals – Puente, Ed. Herder, 2003.

-Variacions identificatives dels anys en què va escriure l'autor (se centra el moment de l'autoria gràcies a una clara diferenciació cronològica d'algunes particularitats grafonòmiques de valor grafopsicològic i grafopatològic aparegudes a manera de gestos-tipus a partir d'una etapa específica. Pàg. 172-173 *Perícia Caligràfica Judicial, pràctica, casos i modelos*, Viñals – Puente, Ed. Herder. 1ª reimpressió 2006

-Identificació de la grafia dubitada malgrat els anys transcorreguts i la senilitat de l'autora per examen cronològic de documents indubtables de la mateixa. Dictamen Complet Pàg. 174-182 *Perícia Caligràfica Judicial, pràctica, casos i modelos*, Viñals – Puente, Ed. Herder. 1ª reimpressió 2006

- Anàlisi de les alteracions grafoescripturals indicatives que s'ha signat forçat i contra la voluntat. Dictamen Pericial Grafològic del cas Anna Permanyer, determinant que la signatura estampada va ser forçada i plasmada sota amenaça. Pàg. 100-118 *Grafología Criminal*, Viñals – Puente, Ed. Herder, 2009.

-Verificació d'autenticitat en obres d'art.

Procediments en relació a Propietat Intel·lectual i Industrial (plagi en patents i marques, espionatge industrial, competència deslleial)

Exemples de Dictàmens:

-Demostració de plagi entre marques (disseny d'etiqueta, format, tipografia, etc.). Dictamen complet en Pàgs. 428-433 *Perícia Caligràfica Judicial, pràctica, casos y modelos*, Viñals – Puente, Ed. Herder. 1ª reimpressió 2006

-Aplicació de la prova de la veritat grafològica en cas d'espionatge industrial. Pàg. 124-130 *Grafologia Criminal*, Viñals – Puente, Ed. Herder, 2009.

-Dictamen sobre Identificació pericial sociolingüística entre el contingut dels escrits carregats en compte (Anònims) i els indubtables. Pàg. 132-140 *Grafologia Criminal*, Viñals – Puente, Ed. Herder, 2009. -Dictamen de psicologia de l'escriptura, modalitat sociolingüística forense i grafoanàlisi en recerca sobre l'autoria d'anònims mecanografiats Pàg. 141-147 *Grafologia Criminal*, Viñals – Puente, Ed. Herder, 2009.

2) Penal (Jutjats d'Instrucció, Jutjats penals, Aud):

Judici sobre faltes/sumari/judici oral (p.ejem.: Dictamen Grafopsicològic de personalitats asocials i violentes en fets criminals. o al revés, dictamen grafopsicològics per eximents, atenuants de responsabilitat, demostració d'innocència en una acusació falsa o errònia, d'incapacitat o alteracions que redueixen o minimitzen la consciència i intencionalitat del fet criminal. En el penal també és corrent el Dictamen Grafopsicològic sobre cartes o notes manuscrites en casos de desapareguts, presumptes suïcides, suïcides parricides, etc.

Exemples de Dictàmens:

-Grafoanàlisi complet en anonimografia per a exculpació d'una innocent acusada d'assassinat per atribuir-li erròniament l'autoria. Pàg. 161-171 *Grafologia Criminal*, Viñals – Puente, Ed. Herder, 2009.

-Anàlisi completa de la carta de comiat d'un presumpte suïcida. Pàg. 336-340 *Perícia Caligràfica Judicial, pràctica, casos y modelos*, Viñals – Puente, Ed. Herder. 1ª reimpressió 2006.

-Exemple de Dictamen Grafopsicològic col·legiat a instància judicial sobre manuscrits d'un presumpte parricida-suïcida. Pàg. 341-346 *Perícia Caligràfica Judicial, pràctica, casos y modelos*, Viñals – Puente, Ed. Herder. 1ª reimpressió 2006.

-Referències a Dictamen per Grafoanàlisi sobre tremolors d'un cirurgià oftalmològic que va deixar cec al pacient en insistir a operar-li en la seva consulta, sense els mitjans ni les precaucions degudes, agreujat pels tremolors etílics que patia el metge, plasmats en les receptes que va escriure (imprudència professional) Pàg. 168 *Psicodiagnòstico per la escritura, grafoanàlisis transaccional*, Viñals – Puente, Ed. Herder. 1ª reimpressió 2006

-Anònims amenaçadors (poden consultar-se tres dictàmens on s'identifiquen elements identificatius en les construccions gramaticals, mancades, expressions personals amb aplicació de la *sociolingüística) Pàg. 213-232 *Análisis de Escritos y Documentos en los servicios secretos*, Viñals – Puente, Ed. Herder, 2003. També es pot consultar un altre informe sobre anònims de terroristes islamistes falsos, en Pàgs. 680-682 del *Diccionario Jurídico-Pericial del documento escrito*, Viñals – Puente, Ed. Herder, 2006.

-Diversos models d'informe sobre Prova de la veritat grafològica aplicats en casos de robatoris, a sospitosos que voluntàriament s'han prestat a realitzar-la. 521-541 *Análisis de Escritos y Documentos en los servicios secretos*, Viñals – Puente, Ed. Herder, 2003.

-Diversos models d'informes sobre perfils criminals, Pàg. 348-486 Pàg. *Grafologia Criminal*, Viñals – Puente, Ed. Herder, 2009.

(Viñals y Puente, 2009, 2006, 2003, 2001, 1999)

5.4.-Intervenció del Perit Grafoanalista davant el Jutjat

Qualsevol professional grafoanalista o especialista en peritatge grafopsicològic que hagués realitzat un informe que sigui incorporat a un procediment judicial es converteix en perit judicial en el moment en què intervé per ratificar o defensar el seu dictamen o informe davant els tribunals de justícia.

Designació

En el penal, igual que en els procediments d'incapacitació civils, el Jutge pot prendre la iniciativa i acordar la pericial cal·ligràfica, designant directament a un perit, també és habitual que se sol·liciti el Dictamen a institucions públiques que disposin de professors o especialistes científics sobre la matèria. En el Procediment abreujat, l'informe pericial podrà ser prestat per un sol perit quan el Jutge ho consideri suficient, art. 785.7º de la L.I.Crim. El nomenament es farà saber als perits per mitjà d'ofici, que li serà lliurat per l'Agent Judicial amb les formalitats pròpies de la citació per a testimonis; però si hi ha urgència, podrà fer-se la crida verbalment d'ordre del Jutge, fent-ho constar així en les actuacions. Ningú pot negar-se a la crida del Jutge tret que estigui legítimament impedit. En aquest cas ho haurà de posar en coneixement del Jutge. Si el perit no compareix, sense al·legar excusa fundada o es nega a informar incorrerà en responsabilitat fins i tot penal. No poden informar com a perits els que per ser parents o Lletrats del processament estan també exempts de l'obligació de declarar com a testimonis. De fer-ho sense posar el fet en coneixement del Jutge incorrerà en responsabilitat. El nomenament de perit, serà posat en coneixement del processat (si aquest està a la disposició del Jutge en el lloc on s'instrueixen les diligències), i de l'acusador particular.

Tant en el penal com en el civil el perit no podrà renunciar a exercir el càrrec pel qual ha estat designat, excepte acceptació pel Jutge o Tribunal de la justificació que exposi; abans de la nova LEC, en el civil es podia renunciar a la designació sense haver de justificar-se. El perit haurà de recordar que el seu dictamen no podrà presentar-se davant el jutjat si concorre alguna causa d'incompatibilitat (tenir interès directe o indirecte en el cas, ser parent del litigant, o amb dependència laboral, amic o enemic manifest...).

Si el perit designat no és avisat directament per l'Advocat o el Procurador, serà cridat directament pel Jutjat, per telèfon, per telegrama, carta certificada o citació portada per Agent. Encara que s'hagués assenyalat un dia i una hora, per al tràmit denominat de d'acceptació i nomenament, és habitual que el perit truqui per telèfon a l'Oficial del Jutjat que porta l'expedient i acordin el moment que vingui millor als dos, ja que per a aquest tràmit no és necessària la presència de les parts ni els seus advocats i procuradors, i a més, el perit haurà de dedicar-se a examinar els documents obrants en l'expedient judicial.

Provisió de fons

En els assumptes civils la LEC preveu que el perit designat judicialment i vist el cas, pugui sol·licitar provisió de fons també per la via judicial, quedant dispensat de l'obligació de realitzar el Dictamen caso de no ser la mateixa satisfeta en el termini acordat.

Presentació i ratificació

Realitzat l'informe, es presentarà amb les seves còpies per facilitar a les parts, i l'Oficial redactarà una compareixença que podria convertir-se també en ratificació si no haguessin preguntes de les parts. En la pràctica processal alguns perits, al costat del dictamen porten redactada i signada l'acta de ratificació a fi que faci efecte en cas que no haguessin preguntes, cas contrari, si alguna de les parts vol que s'assenyali dia i hora per a aclariments, l'Oficial deixa sense efecte l'acta i se cita al perit.

Ha de constar judicialment que el perit manifesta estar assabentat i haver complert amb el preceptuado en l'art. 335-2 de la LEC: sota jurament o promesa de dir veritat, i que ha actuat i, si

escau, actuarà amb la major objectivitat possible, prenent en consideració tant el que pugui afavorir com el que sigui susceptible de causar perjudici a qualsevol de les parts, i que coneix les sancions penals en les quals podria incórrer si incomplís la seva obligació com a perit.

Citació a la Vista

Tant en el civil com en el penal, una cosa és la presentació i ratificació inicial del dictamen en la primera fase i una altra la compareixença en la vista, que en el civil es produirà per acord de les parts una vegada presentats els dictàmens perquè compareguin els perits posteriorment en la vista, dins de la fase de prova (abans de l'actual LEC no es produïa aquesta segona compareixença en judici), i, en el penal en la vista del Judici Oral que també suposa la defensa del dictamen en acte de judici, amb preguntes del Jutge, Fiscal i Advocats de les parts, fins i tot podent concórrer diversos perits alhora per a aclariments i puntualitzacions, o que expliquin possibles punts contraposats entre els mateixos.

Concretament en el procediment civil i tal com assenyala la llei ritual i explica J. Naval (*Diccionario Jurídico-Pericial de Documento Escrito*, Herder 2006), si alguna de les parts ho sol·licita o el tribunal ho considera necessari per comprendre i valorar millor el dictamen realitzat, haurà d'acordar-se mitjançant providència, la presència del perit en el judici o la vista (art. 346 LEC). Quan el tribunal hagi acordat la presència en el judici o en la vista dels perits que hagin elaborat dictàmens aportats per les parts, o la del perit o perits designats pel tribunal, se citaràn als perits al judici o vista, amb antelació suficient, tret que les parts s'hagin compromès a presentar-los (art. 429.5 LEC).

Compareixença a la Vista o al Judici Civil

En l'acte del judici o de la vista, després de l'interrogatori de les parts i del dels testimonis, es passarà a les declaracions dels perits sobre els seus dictàmens, o a la presentació d'aquests, quan excepcionalment s'hagin de presentar en aquest moment (art., 300 LEC). El president del tribunal, o el jutge o magistrat del tribunal unipersonal, al que correspongui la direcció del debat en el judici o vista, donarà la paraula als lletrats de les parts per a l'interrogatori, i els perits tindran en el judici o en la vista la intervenció sol·licitada pels lletrats de les parts, que el tribunal admeti (art. 347.1.I LEC). El president del tribunal o el jutge o magistrat només denegarà les sol·licituds d'intervenció que, per la seva finalitat i contingut, hagin d'estimar-se impertinents o inútils (art. 347.1.II LEC). Especialment, les parts i els seus defensors podran demanar (art. 347. 1 III LEC): 1°. L'exposició completa del dictamen, quan aquesta exposició requereixi la realització d'altres operacions, complementàries de l'escrit aportat, mitjançant documents, materials i altres elements adequats per exposar les observacions del perit sobre el que hagi estat objecte de la perícia. 2°. L'explicació del dictamen o d'algun o alguns dels seus punts, que el seu significat no es considerés suficientment expressiu a l'efecte de la prova. 3°. Respostes a preguntes i objeccions, sobre mètode, premisses, conclusions i altres aspectes del dictamen. 4°. Respostes a sol·licituds d'ampliació del dictamen a altres punts connexos, per si pogués dur-se a terme en el mateix acte a efectes, en qualsevol cas, de conèixer l'opinió del perit sobre la possibilitat i utilitat de l'ampliació, així com del termini necessari per dur-la a terme. 5°. Crítica del dictamen que es tracti pel perit de la part contrària. 6°. Formulació de les targes que poguessin afectar al perit. El tribunal podrà també formular preguntes als perits i requerir d'ells explicacions sobre el que sigui objecte del dictamen aportat, però sense poder acordar, d'ofici, que s'ampliï, tret que es tracti de perits designats d'ofici en processos sobre declaració o, impugnació de la filiació, paternitat i maternitat, sobre la capacitat de les persones o en processos matrimonials (art. 347.2 LEC). En el cas que el tribunal acordés l'ampliació del dictamen, i el perit sol·licités un termini per a l'ampliació, davant la impossibilitat de realitzar-la en el mateix acte, haurà d'interrompre's el procediment i de no poder reprendre's dins dels vint dies següents, procedirà la celebració de nou judici o vista, fent-se l'oportú assenyalament per a la data més immediata possible (art. 193.3 LEC), en aquesta norma es veu la importància que el perit respecti els terminis concedits per a la realització de la perícia, ja que això pot comportar a la total repetició del judici realitzat.

Compareixença al Judici Penal

Quan la perícia no pugui repetir-se en el judici oral, el querellant i el processament té dret a nomenar a la seva costa un perit que intervingui en aquesta prova. Si són varis, els querellants i processaments, hauran de posar-se d'acord per fer el respectiu nomenament. Aquests perits hauran de ser titulat tret que no hi hagi en la demarcació del jutjat. No es podrà fer ús de la facultat de nomenar perit si el del Jutjat ja ha començat l'operació de reconeixement. Abans de començar l'acte pericial, tots els perits presteràn jurament de procedir bé i fidelment i de no proposar-se una altra fi que el de descobrir i declarar la veritat. El Jutge els manifestarà clara i determinadament l'objecte del seu informe. Si la prova no pot repetir-se en el judici oral, a l'acte pericial podran concórrer amb els seus representants el querellant i el processament, encara que aquest estigués pres. L'acte serà presidit pel Jutge, o per qui delegui, el Secretari assistirà sempre.

L'informe pericial comprendrà si fos possible: la descripció de la persona o cosa sobre que recaigui en l'estat o manera en què es trobi; la relació detallada de totes les operacions practicades i dels seus resultats; les conclusions que a la vista de tals dades formulin els perits. Tot això ho redactarà el Secretari Judicial, i signaràn els concurrents.

Les parts que assisteixin podran fer als perits les observacions que estimin convenientes i es faran constar en l'acta.

Fet el reconeixement, podran els perits, si ho demanen, retirar-se pel temps absolutament precís, al lloc que el Jutge els indiqui, per deliberar i redactar les seves conclusions. Si els perits necessiten descans, el Jutge o el seu representant, podrà concedir-los el temps necessari per a això, fins i tot es pot suspendre la diligència per a un altre dia, si la seva naturalesa ho permet, però s'adoptaran les mesures convenientes per evitar qualsevol alteració en el que sigui l'objecte de la perícia.

En fer els perits les seves conclusions, el Jutge, per si o per reclamació de les parts o dels seus defensors, pot fer als perits les preguntes que estimi pertinents i demanar-los els aclariments necessaris. Les contestacions es consideressin part de l'informe.

En cas de discordança entre els perits, el Jutge, si el seu numero és parell, nomenarà un altre; amb intervenció d'aquest es repetiran, en tal cas, les operacions abans practicades i les altres que semblin oportunes, de no ser possible repetir-les no fer altres noves, la intervenció de l'últim perit es limitarà a deliberar amb els altres i formular després, amb qui estigués conforme, o solament si discrepés de la resta de perits, les seves conclusions.

Tot l'anterior, és la regulació de la prova de perits o pericial, en la fase d' investigació, en l'acte del judici oral, és on l'informe dels perits pot tenir la seva rellevància com a mitjà d' incidir en la formació del convenciment del Jutge, sobre els fets que han estat objecte de la perícia, i la llei regula l'informe dels perits en la següent forma:

En primer lloc, estableix que els perits podran ser recusats, també abans de l'inici al judici oral, per les mateixes causes i en la forma que abans hem detallat.

Els perits que no hagin estat recusats, seran examinats junts quan hagin de declarar sobre uns mateixos fets, i contesten a les preguntes que les parts els dirigeixin.

Si per contestar-les consideren necessària la pràctica de qualsevol reconeixement, faran aqeuist en acte continuat, en el local de la mateixa Audiència si fos possible; en un altre cas, se suspendrà la sessió pel temps necessari, tret que puguin continuar practicant-se altres diligències de prova entretant els perits verifiquen el reconeixement.

En el procés penal, dins de la fase d'investigació, la prova pericial es troba regulada en els articles 456 i sgs. de la Llei d'Enjudiciament Criminal, però ha de tenir-se en compte que des que es va realitzar el dictamen davant el Jutjat d'Instrucció <Diligències Prèvies> fins que es compareix en el mateix tema però que ha passat per exemple al Jutjat penal en un Procediment Abreujat <P.A.> i

assistim a l'acte de vista de el <Judici Oral>, moltes vegades han transcorregut no sol mesos sinó anys, per la qual cosa és recomanable guardar còpies dels dictàmens d'almenys cinc anys enrere i una vegada es rebí citació del Jutjat penal o de l'Audiència Provincial, demanar per telèfon el nombre de Diligències Prèvies i Jutjat d'Instrucció d'origen, així com els noms de les parts, a fi d'orientar-nos en el nostre arxiu.

(Viñals i Puente, 2009, 2006)

Legislació bàsica que ha de conèixer el perit Grafoanalista

Llei d'Enjudiciament Civil (LEC) :

- Presentació de Dictamen en fase alegatoria (art. 264 i ss)
- Sol·licitud cada mes de Gener a les entitats professionals, dels llistats de membres disposats a actuar com a Perits per designació Judicial
- Manifestació de realització del dictamen sota jurament o promesa de dir veritat, i que ha actuat i, si escau, actuarà amb la major objectivitat possible, prenent en consideració tant el que pugui afavorir com el que sigui susceptible de causar perjudici a qualsevol de les parts, i que coneix les sancions penals en les quals podria incórrer si incomplís la seva haver de com a perit (art. 335-2)
- Provisió de fons per mediació del Jutjat (art. 342 i ss)
- Ratificació i possible actuació en el judici o vista (art. 346 i ss)

Llei d'Enjudiciament Criminal (LECr)

Llei de Procediment Laboral

Codi Penal (Cap. V -Suborn-, Cap. VI -Fals Testimoniatge-, Cap.VII -Obstrucció a la Justícia i Deslleialtat Professional-

Llei Orgànica 19/1994 de 23 Decembre, de Protecció de Testimonis i Perits en les causes criminals

6-BIBLIOGRAFÍA

CRÉPIEUX-JAMIN, Jules (1933) : *La Escritura y el carácter*, Madrid, Daniel Jorro.

HEISS, Rudolf (1966): *Die deutung der handschrift*, Hamburgo, Claasen

KNOBLOCH, H. (1950): *Die lebennesgestalt der handschrift*, Saarbruken, West-Ost-Verlag

MUELLER, W. , ENSKAT, A. (1973): *Graphologische diagnostik*, Berna, Huber

PFANNE, H. (1961): *Lehrbuch der graphologie, psychodiagnostik aul grad graphischer komplexe*, Berlin, De Gruyter

POPHAL, R. (1990): *Scritura e cervello*, Padova, Messaggero di S. Antonio

PUENTE, M^aLuz y VIÑALS, F. (2010): *Grafología y Ciencia*, Ed. UOC

SERRATRICE HABIB (1997): *Escritura y Cerebro, Mecanismos neurofisiológicos*, Barcelona, Masson

VELS, Augusto (2001): *Manual de grafoanálisis*, Barcelona, Herder.

- (1991) : *Escritura y personalidad* , Barcelona, Herder.
- (1994) : *Grafología Estructural y Dinámica*; Barcelona, AGC

- VIÑALS, Francisco, y PUENTE, Mª Luz (2009): *Grafología Criminal*, Ed. Herder
 (2006): *Diccionario Jurídico-Pericial del Documento Escrito*, Barcelona, Herder
 - (2003): *Análisis de Escritos y Documentos en los Servicios Secretos*, Barcelona, Herder
 - (2001) : *Pericia Caligráfica Judicial. Práctica, casos y modelos*, Barcelona, Herder.
 - (1999): *Psicodiagnóstico por la escritura*, Barcelona, Herder

(*) **Francisco Viñals Carrera.** L'any 1975, amb 17 anys d'edat i estudiant 1º de Dret, en presentar un treball sobre l'Exèrcit i la Societat Civil, confirmant les bases del General Díez Alegria i del Comandant Juli Busquets al Departament de Dret Polític, va ser reclutat per a la Intel·ligència de la Transició; als seus pares els va costar acceptar-ho però davant la insistència van arribar a emancipar-li perquè pogués realment ser membre de la Intel·ligència Militar, i en 1976 se li atorgava una acreditació del Servei homòloga a Sotsinspector assignat al Grup Operatiu de la 2ª Secció d'Estat Major. Al poc temps un estudi sobre l'acceptació o no del servei militar per part dels joves, explicant les diferents raons per les quals la majoria no ho acceptava, va ser destacat en l'Estat Major i es va implantar aquesta línia de recerca en el Ministeri de Defensa. Per la seva formació com a criminalista i perit grafòleg li va ser assignat el Comissari M. Balaguer com a professor especialitzat dins de la 2ª Secció d'Estat Major, arribant Viñals a responsabilitzar-se del Gabinet de Grafoanàlisi de l'Estat Major de la Regió Militar Pirenaica quan va morir el Comissari el qual era ja bastant gran. El Govern socialista va reconèixer tota la labor que va realitzar Viñals en pro de la Transició Espanyola i també va reconèixer la seva contribució d'aplicació de l'Anàlisi Transaccional en la "Operació Tempesta del Desert" (1990) i el seu ajut també en l'organització de la seguretat de les Olimpíades de Barcelona 1992, per la qual cosa en 1993 se li concedia la distinció de Caballer de l'Ordre del Mèrit Militar en la consideració dels oficials superiors en atorgar-li la Creu-placa de Primera Classe. En aquest any iniciava també la seva funció com a Director Tècnic en l'Institut de Criminologia de la Universitat Complutense a Còrdova, on va implantar els estudis de Perit Cal·lígraf Judicial que en 1996 per cessió de la Universitat Complutense dels estudis a la nova Universitat de Còrdova, va traslladar l'especialitat a la Universitat Autònoma de Barcelona, ampliat els estudis fins a l'actual Màster en Grafoanàlisi Europea i Màster en Criminalística. Entre els èxits professionals cap també destacar l'haver aconseguit jurisprudència sobre autofalsificació de signatures, i també sobre la signatura forçada per una víctima que anul·la la consideració jurídica de la signatura autèntica, i el seu mètode de Grafoanàlisi Transaccional validat per tesi doctoral forma part de la metodologia del Master en Grafoanàlisi Europea de la UAB, així com La Prova de la Veritat Grafopsicològica, validada en les investigacions de l'Estat Major. A més dels reconeixements estatals, actualment ha estat distingit com a Membre d'Honor de les institucions de les FAS, ha estat dues vegades inclòs en "Personatges de Catalunya" de la Història Contemporània de Catalunya (Volum XIII i Volum XX), bàsicament per la seva contribució soci-professional a Catalunya des de l'associacionisme, no en va ha estat fundador de les principals associacions en defensa de la professió de Grafoanalista i Perit Cal·lígraf, Presidint actualment l'AGC i desenvolupant també l'actuació d'unes altres, com per exemple l'Associació Mundial de Juristes a la qual pertany en la categoria de professor-doctor de la mateixa, i sent una institució creada en pro de la Pau Mundial.

(**) **Mariluz Puente Balsells.** Després de formar-se com a Antropòloga i realitzant ja les funcions d'investigadora científica dins del tercer cicle universitari, va ser contractada pel Col·legi Abat Oliba on entre 1990 i 1998 es va responsabilitzar de la Coordinació de BUP i COU, a l'any següent va ser cridada per una escola universitària adscrita a la Universitat de Barcelona per impartir una part del programa de Ciències de la Informació, i a partir de 2000 es va integrar a la UAB, primer com a Coordinadora dels postgraus de Perit Cal·lígraf Judicial i de Peritatge Grafopsicològic fins a exercir amb Francisco Viñals la co-direcció de tots els programes que inclouen el Màster de Grafoanàlisi Europea i Màster de Criminalística, així mateix és coautora amb aquest director de les següents obres:

- Grafología y Ciencia*, Editorial UOC, 2010
- Grafología Criminal*, Editorial Herder, 2009
- Diccionario Jurídico-pericial del documento escrito*, Editorial Herder, 2006
- Análisis de Escritos y Documentos en los Servicios Secretos*, Barcelona, Editorial Herder, 2003
- Pericia Caligráfica Judicial. Práctica, casos y modelos*, Barcelona, Editorial Herder 2001, 1ª reimpressió 2006.
- Psicodiagnóstico por la Escritura. Grafoanálisis Transaccional*, Barcelona, Editorial Herder, 1999, 1ª reimpressió 2006

D'altra banda ha participat al costat de Viñals en l'enciclopèdia: *Tratado de Medicina Legal y Ciencias Forenses*, Volum III d'Editorial Bosch (2011), sota la direcció del Prof. Santiago Delgado, amb dos capítols de l'obra en relació a la Grafoanàlisi, Grafística i Documentoscopia.

Mariluz Puente que també és co-directora de la revista-anuari "Grafoanàlisis" i altres mitjans com la revista electrònica de l'ICG, webmaster de pàgines web, articulista en Ciència Policial, redactora de Ciències Criminològiques i altres, ha rebut diverses distincions al costat de F. Viñals com a Presidents de l'Associació Grafològica d'Alacant, Membres d'Honor de l'Institut de Recerques sobre Psicologia de l'Espectura d'Argentina, Membres d'Honor de l'Associació Nacional de Criminalistes, de l'Associació de Perits Judicials en Propietat Intel·lectual i Industrial, de l'Associació de titulats universitaris en Documentoscopia, de l'Associació Grafològica Iris, etc., així com Medalles com la del Mèrit Criminològic atorgada per l'Associació de Diplomats i Professionals en Criminologia i Investigació, al mateix temps que també ha estat incluída en Personatges de Catalunya en el Volum XX Història Contemporània de Catalunya.